

Sebastian Wojciechowski

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa¹
ORCID: 0000-0002-7972-6618*

GLOBALNA PANDEMIA TERRORYZMU – ANALIZA WYBRANYCH ASPEKTÓW WSPÓŁCZESNEGO ZAGROŻENIA

■ WPROWADZENIE

Opinia publiczna, podobnie zresztą jak znaczna część elit politycznych i środowisk opiniotwórczych skoncentrowanych wokół pandemii COVID-19, kryzysu surowcowo-energetycznego czy wojny w Ukrainie, niestety często zapomina o innych wyzwaniach lub zagrożeniach występujących na świecie. Jednym z nich jest problem terroryzmu, który nie tylko wciąż występuje, ale co gorsza w niektórych aspektach i częściach świata przybiera na sile. Co więcej, pomimo zakończenia operacji NATO w Afganistanie, nadal trwa i trwać będzie prowadzona na różnych kontynentach wojna z terroryzmem. Korespondują z tym dwa główne cele tekstu. Pierwszy z nich sprowadza się do zaprezentowania szczególnie istotnych punktów odniesienia w przypadku wojny z terroryzmem w postaci dwudziestej rocznicy ataków, które miały miejsce 11 września 2001 roku, oraz decyzji prezydenta USA Joe Bidena z 14 kwietnia 2021 roku o wycofaniu sił amerykańskich z Afganistanu. Natomiast cel drugi dotyczy ukazania i scharakteryzowania wybranych przejawów oraz aspektów współczesnego terroryzmu, takich jak np. liczba ataków, ich skutki i geograficzna lokalizacja, poziom zagrożenia terrorystycznego czy najgroźniejsze obecnie organizacje terrorystyczne.

Zjawisko terroryzmu można przyrównać do wciąż mutującego wirusa (stąd też określenie pandemia terroryzmu), który ma wymiar globalny i atakuje kolejnymi falami (Rapoport 2013). Taki obraz w czasach COVID-19 jest nie tylko sugestywny, ale i niestety wciąż aktualny. Nawiązuje do tego również kluczowa teza tekstu podkreślająca, iż pomimo trwającej od ponad dwudziestu lat wojny z terroryzmem oraz związanego z tym zaangażowania zbrojnego, politycznego, finansowego itp. wielu państw czy instytucji międzynarodowych, terroryzm nadal pozostaje jednym

---

¹ E-mail: wojciechowski.s@wp.pl

z najistotniejszych a zarazem najgroźniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa. W kolejnych latach problem ten może jeszcze bardziej eskalować między innymi za sprawą nasilania się terroryzmu państwowego, odradzania wpływów niektórych sieci islamistycznych, w tym tzw. Państwa Islamskiego czy Al-Kaidy (Wejkszner 2016, 2017), znaczącego wzrostu aktywności innych radykalnych nurtów (choćby terroryzmu skrajnie prawicowego) czy coraz częstszego wykorzystywania przez terrorystów nowych rozwiązań technologicznych w postaci np. cyberataków, dronów itp. (*Country...* 2021).

Pomimo wzrostu zarówno zagrożenia, jak i zainteresowania terroryzmem, co wystąpiło szczególnie po atakach z 11 września 2001 roku, wciąż nie udało się wypracować jednej uniwersalnej i powszechnie stosowanej definicji tego terminu (Richards 2019: 13–21). Szacuje się, że obecnie na świecie istnieje ich 300–500, a ich liczba cały czas wzrasta. Stan ten występuje pomimo wysiłków podejmowanych przez środowiska naukowe i eksperckie, poszczególne państwa czy organizacje międzynarodowe. Przyczyn takiej sytuacji należy się doszukiwać wśród różnorodnych czynników. Pierwszym z nich jest nieumiejętność lub niemożność odróżnienia terroryzmu od zagadnień wobec niego pokrewnych – m.in. terroru, przemocy, wojny niepodległościowej, separatyzmu. W konsekwencji, to samo wydarzenie może być np. interpretowane albo jako wojna niepodległościowa, albo jako przejaw terroryzmu, czego dowodzi kasus Palestyny, Baskonii, Czeczenii itp. Druga ważna przyczyna dotyczy sytuacji, gdy ośrodki decyzyjne (choćby politycy) lub opiniotwórcze (np. media) celowo posługują się pojęciem terroryzm, terrorysta itd., chcąc w ten sposób wpłynąć na opinię publiczną, zdyskredytować określoną osobę lub grupę, uzasadnić jakieś działania, znaleźć tzw. temat zastępczy czy zyskać na popularności. Trzecim czynnikiem utrudniającym wypracowanie definicji terroryzmu jest postawa poszczególnych państw wykorzystujących niejednokrotnie jej brak, aby realizować własne cele lub podejmować określone działania z zastosowaniem metod terrorystycznych. Kolejną trudnością w zdefiniowaniu rozpatrywanego pojęcia jest wielość jego form oraz ich ewolucja, w tym kształtowanie się nowych rodzajów terroryzmu, takich jak choćby ekoterroryzm, cyberterroryzm itp. Nie bez znaczenia są też aspiracje poszczególnych osób, instytucji, państw czy organizacji zainteresowanych promowaniem tylko własnej definicji terroryzmu oraz czerpaniem z tego różnych korzyści np. wizerunkowych, politycznych czy prestiżowych (Wojciechowski 2013: 42 i nast.).

Analizując poszczególne definicje terroryzmu, można zaobserwować ich dużą różnorodność, tak w treści, jak i w formie. Wskazując często wspólne, a zarazem najważniejsze elementy składowe, podkreślić należy, iż terroryzm jest różnie umotywowaną i realizowaną z naruszeniem istniejącego porządku prawnego formą przemocy polityczno-społecznej (lub groźbą jej użycia) podjętą przez pojedyncze osoby lub grupy osób, skutkującą wywołaniem na przykład strat

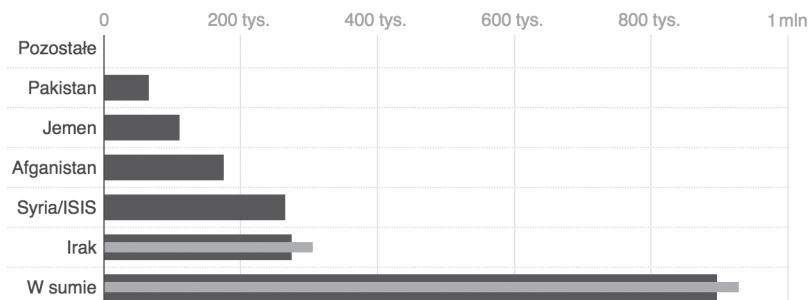
fizycznych, psychicznych, materialnych itp., a przeprowadzoną za pomocą różnorodnych środków i metod działania. Przemoc ta jest wymierzona w cel/cele bezpośrednio lub pośrednio, przy pomocy których sprawca/-y chcą osiągnąć finalny efekt. Takie ujęcie podkreśla kilka ważnych i uniwersalnych cech terroryzmu. Po pierwsze, ukazuje różnorodność przyczyn (motywów) grupujących szerokie spektrum czynników generujących i eskalujących rozpatrywane zjawisko. Po drugie, uwypukla fakt, że działania te naruszają prawo, skutkując jednocześnie rozbudowaną paletą konsekwencji. Po trzecie, zaznacza iż terroryzm (jak często błędnie się zakłada) obejmuje nie tylko działania grup, ale i także pojedynczych osób (np. syndrom tzw. samotnych wilków). Po czwarte zaś, wskazuje na wielość oraz różnorodność środków i metod możliwych do zastosowania przez terrorystów (Wojciechowski, Osiewicz 2017: 26 i 27).

■ WOJNA Z TERRORYZMEM

Wojnę z terroryzmem² można rozpatrywać nie tylko w wymiarze militarnym, politycznym czy ekonomiczno-społecznym, ale także prawnym, etycznym, historycznym, kulturowym itp. (Krzesak 2013: 87–97; Lubin 2021). Jej szczególnie istotnym punktem odniesienia jest na przykład dwudziesta rocznica ataków z 11 września 2001 roku czy decyzja o wycofaniu sił NATO z Afganistanu i związane z tym błyskawiczne przejęcie władzy przez talibów. Jak wyliczyli eksperci z Watson Institute for International and Public Affairs (centrum badawczego na Uniwersytecie Browna w Providence), od chwili ataków na wieże World Trade Center we wrześniu 2001 roku do sierpnia 2021 roku, czyli momentu kiedy talibowie ogłosili zdobycie władzy w Afganistanie – koszty wojny z terroryzmem przekroczyły kwotę 6,4 bln dolarów (tylko w przypadku Afganistanu wyniosły 2,26 bln)³. W jej wyniku zginęło ponadto ponad 800 tys. ludzi, w tym około 335 tys. cywilów, a ponad 37 mln osób musiało opuścić swoje dotychczasowe miejsce zamieszkania. Dotyczyło to głównie: Afganistanu, Pakistanu, Iraku, Syrii, Libii, Jemenu czy Somalii. W tych państwach oprócz zagrożenia terroryzmem regularnie dochodziło i nadal dochodzi również do łamania praw człowieka, ograniczania swobód obywatelskich itp. (Watson... 2021). Szczegółowe straty ludzkie z uwzględnieniem liczby zabitych oraz ich lokalizacji podczas wojny z terroryzmem prezentuje rycina 1.

² *War on terrorism* – termin używany do opisanego różnorodnych i różnie ocenianych, często kierowanych przez USA, działań kontr- i antyterrorystycznych (Wojciechowski, Osiewicz 2017: 114–131) zapoczątkowanych w odpowiedzi na ataki z 11 września 2001 roku.

³ Nie wliczając do tego dodatkowych kosztów np. w postaci dożywotnich rent dla weteranów czy obsługi długu zaciągniętego celem sfinansowania operacji wojskowej. Zatem kwota ta cały czas wzrasta.

Rycina 1. Osoby zabite w latach 2001–2021 w wybranych regionach objętych wojną z terroryzmem; w przypadku Iraku oraz „W sumie” występują znaczące rozbieżności w prezentowanych przez różne źródła danych liczbowych.

Źródło: *Watson Institute, 20Years of war*, https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2021/Costs%20of%20War_Direct%20War%20Deaths_9.1.21.pdf (dostęp 21.10.2021); podają za: *BIQdata, wyborcza.pl*, <https://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,27556879,20-lat-wojny-z-terroryzmem-koszty-dla-usa-polisa-ubezpieczeniowa.html?disableRedirects=true> (dostęp 21.03.2022).

W analizowanym okresie jednym z najważniejszych frontów walki z terroryzmem był Afganistan i działający tam talibowie. Słowo „talib” w języku pasztuńskim pozornie ma pozytywne konotacje oznacza bowiem „osobę poszukującą wiedzy”. Rzeczywiście początkowo struktury talibów wywodziły się ze słuchaczy islamskich szkół koranicznych. Szybko jednak nabrały charakteru militarnego, stając się polityczną siłą dążącą do przejęcia władzy oraz stworzenia radykalnego państwa religijnego. Dzięki wielu różnorodnym czynnikom, w tym umiejętnej strategii, wsparciu części miejscowej ludności czy pomocy z zewnątrz w latach 1996–2001 sukcesywnie kontrolowali oni sytuację w kolejnych regionach Afganistanu, wprowadzając brutalne rządy odwołujące się do zasad szariat (Warner 2016; Malkasian 2021).

Innym poważnym zagrożeniem jest wsparcie udzielane przez talibów islamskim organizacjom terrorystycznym. Głównie dotyczyło to Al-Kaidy i jej przywództwa na czele z Osamą bin Ladenem⁴. Terrorysty korzystali z „gościnności” talibów również podczas krwawych zamachów przeprowadzonych 11 września 2001 roku. Doprowadziły one nie tylko do zburzenia wież World Trade Center, ale i śmierci 2973 osób, nie wliczając w to 19 porywaczy oraz 26 ofiar nadal oficjalnie uznawanych za zaginione. W następstwie tych wydarzeń prezydent George W. Bush uznał ataki za akt wojny i podjął działania zmierzające do stworzenia koalicji antyterrorystycznej⁵. 12 września Zgromadzenie Ogólne oraz Rada Bezpieczeństwa ONZ potępiły zamachy. W tym samym dniu przedstawiciele NATO uruchomili procedurę zobowiązań sojusznicznych

⁴ Długotrwałe poszukiwania Osamy bin Ladena zostały zakończone dopiero w maju 2011 roku, kiedy zginął on w Pakistanie w wyniku operacji przeprowadzonej przez amerykańskie siły specjalne.

⁵ Do końca 2001 roku deklarację poparcia dla USA (w tym pomocy wojskowej) wyraziło 146 państw oraz 46 organizacji międzynarodowych.

do zbiorowej obrony wynikającą z zapisów artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Dwa dni później Kongres USA zaaprobował ustawę dającą prezydentowi prawo użycia sił zbrojnych w odpowiedzi na przeprowadzone zamachy. Natomiast 20 września podczas wystąpienia w Kongresie prezydent G. Bush postawił władzom Afganistanu ultimatum, żądając m.in. wydania liderów Al-Kaidy, uwolnienia przetrzymywanych obcokrajowców, zapewnienia ochrony zagranicznym dziennikarzom, dyplomatom i osobom niosącym pomoc humanitarną, zamknięcia obozów szkoleniowych i baz grup terrorystycznych oraz możliwości weryfikacji tych działań. Pomimo międzynarodowej presji, a także mediacji między innymi ze strony władz Pakistanu, talibowie najpierw odrzucili oskarżenia, a później ultimatum (Wojna... 2002: 343 i nast.). W następstwie powyższych wydarzeń 7 października USA przy wsparciu sojuszników rozpoczęły operację zbrojną Enduring Freedom w Afganistanie. Początkowo, co podkreśla Marek Madej, była to misja realizowana przez koalicję chętnych państw na czele ze Stanami Zjednoczonymi, która koncentrowała się przede wszystkim na „zniszczeniu działających w Afganistanie struktur terrorystycznych ekstremistycznych ugrupowań islamskich fundamentalistów” (Madej 2017: 106 i nast.). Później przybrała ona postać misji International Security Assistance Force (ISAF) utworzonej na mocy Porozumienia z Bonn⁶ zawartego 5 grudnia 2001 roku i usankcjonowanej przez rezolucję nr 1386 Rady Bezpieczeństwa ONZ z 20 grudnia 2001 roku. 11 sierpnia 2003 roku kontrolę nad siłami ISAF przejęło NATO i realizowało ją do 28 grudnia 2014 roku (*ISAF's...* 2021). Misja ta była formą wsparcia dla nowo powstałych władz afgańskich o charakterze głównie działań stabilizacyjnych, w tym operacji budowania pokoju⁷. 1 stycznia 2015 roku została ona zastąpiona przez kolejną misję Resolute Support Mission in Afghanistan (RSM). Jej celem było przede wszystkim zapewnienie dalszych szkoleń, doradztwa i pomocy dla afgańskich sił i instytucji bezpieczeństwa. W kwietniu 2021 roku NATO rozpoczęło wycofywanie swoich sił z Afganistanu, a misja została ostatecznie zakończona pod koniec sierpnia 2021 roku (*NATO...* 2022).

Sojuszowi pomimo zaangażowania w Afganistanie olbrzymich środków finansowych i obecności ponad 100 tys. żołnierzy nie udało się zrealizować wszystkich zaplanowanych celów. Dotyczyły one nie tylko pokonania terrorystów czy islamskich fundamentalistów, ale także zaprowadzenia bezpieczeństwa oraz stabilizacji w tym państwie między innymi poprzez finansowanie, szkolenie czy wyposażenie sił afgańskich. Wraz z upływem czasu inicjatywę zaczęli odzyskiwać talibowie. Amerykańska administracja, nie chcąc zwiększać wydatków finansowych i strat ludzkich (łącznie ponad 2200 zabitych) oraz licząc, iż afgańskie władze przy wsparciu rządowych sił

⁶ W dniach 27 listopada – 5 grudnia w Bonn pod aspiracjami ONZ zorganizowano międzynarodową konferencję poświęconą przyszłości Afganistanu. Wypracowano m.in. plan jego odbudowy, utworzenia ISAF, powołania nowego rządu.

⁷ Na temat celów, motywów, przebiegu, aspektów prawnych czy rezultatów misji ISAF zob. (Madej 2017: 114 i nast.).

bezpieczeństwa utrzymają kontrolę przynajmniej nad częścią terytorium, podjęła decyzję o tzw. strategicznym odwróceniu. Jak to możliwe, że talibowie pokonali najsilniejszy sojusz na świecie? Kwestia ta wymaga odrębnego opracowania wskazującego wielość i różnorodność przyczyn takiego stanu rzeczy, wśród których wskazać należy między innymi na: odpowiednią strategię talibów, ich determinację, bezwzględność, ukształtowanie terenu, zyski np. z narkotyków, otrzymywaną pomoc z zewnątrz, poparcie lub zastraszenie części mieszkańców, wykorzystanie błędów NATO czy nieskuteczność afgańskich władz. To wszystko spowodowało, że Stany Zjednoczone rozpoczęły negocjacje z talibami. Ich efektem było porozumienie zawarte z inicjatywą prezydenta Donalda Trumpa. Zgodnie z jego postanowieniami siły amerykańskie miały opuścić terytorium Afganistanu przed 1 maja 2021 roku. Termin ten, między innymi ze względu na niespełnianie przez talibów części przyjętych zobowiązań, był jednak początkowo kwestionowany przez nowego prezydenta Joe Bidena⁸ proponującego późniejszą oraz stopniową redukcję wojskowej obecności. Niespodziewanie jednak 14 kwietnia J. Biden, pomimo licznych krytycznych głosów, także ze strony części swoich współpracowników, nagle zmienił zdanie i poinformował, że do 11 września, czyli dwudziestej rocznicy zamachów z 2001 roku, oddziały USA opuszczą Afganistan. W następstwie amerykańskiej decyzji również i pozostałe państwa członkowskie NATO, uznając, że „nie ma militarne rozwiązanie dla wyzwań stojących przed Afganistanem”, podjęły decyzję o wycofaniu swoich wojsk. Co symbolicznie nastąpiło 30 sierpnia, kiedy to ostatni amerykański żołnierz opuścił afgańskie terytorium, kończąc tym samym jeden z ważnych aspektów wojny z terroryzmem.

Tempo i rozmach ofensywy talibów zaskoczyło zarówno ekspertów, jak i polityków. Kolokwialnie rzecz ujmując, w przysłowiowe 20 dni „zniweczonych” zostało 20 lat wysiłków części społeczności międzynarodowej na rzecz zbudowania w miarę stabilnego, demokratycznego i bezpiecznego Afganistanu. Jak to możliwe? Co stało się z około 300 tys. członków afgańskich sił bezpieczeństwa, na szkolenie których tylko Stany Zjednoczone wydały ponad 88 mld dolarów? Formacje te, nawet po wycofaniu wojsk natowskich, miały być gwarantem utrzymania kontroli przynajmniej nad częścią terytorium. Przypadek ten zapewne jeszcze długo będzie przedmiotem rozlicznych ustaleń podejmowanych w różnych centrach szkoleniowych czy analitycznych. Pierwsze wnioski można jednak wyciągnąć już teraz. Dotyczą one na przykład długiej listy błędów z zakresu struktury czy logistyki afgańskich formacji zbrojnych, niskiej efektywności prowadzonych szkoleń i jeszcze niższego morale tak części żołnierzy, jak i kadry oficerskiej. Dochodzi do tego znaczące poparcie wśród nich dla islamistów czy wszechwładna korupcja, w wyniku której na stronę talibów przechodziły niejednokrotnie całe duże jednostki wojskowe czy władze miast lub prowincji. Nagminnie były też przypadki fałszowania, w celu uzyskania dodatkowych przychodów, danych dotyczących liczebności, wyszkolenia czy wyposażenia armii lub policji. Wielu afgańskim

⁸ Na temat oceny polityki USA w tym okresie zob. np. Kuźniar (2022).

mundurowym zabrakło chęci i motywacji do walki. Nałożyły się na to wszystko decyzje przełożonych (np. rzekomo prezydent Aszraf Ghani wydał potajemny rozkaz służącym w armii Pasztunom, którzy stanowią największą grupę etniczną w Afganistanie, aby nie walczyli z talibami) (*Kulisy...* 2021). W ten sposób prawie bez walki odzyskali oni utraconą władzę, co jednak dodatkowo skomplikowało sytuację zarówno w samym Afganistanie, jak i całym regionie, w tym w kontekście zagrożenia terrorystycznego.

■ OBRAZ WSPÓŁCZESNEGO ZAGROŻENIA TERRORYSTYCZNEGO

Jak wynika z informacji zgromadzonych przez Institute for Economics & Peace (IEP) z wykorzystaniem danych TerrorismTracker, tylko w latach 2007–2021 odnotowano na świecie ponad 60 tys. incydentów terrorystycznych (w tym ponad 20 tys. na obszarze Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej)⁹. Liczba ataków oraz ich konsekwencje na przykład dotyczące strat ludzkich, są zróżnicowane w zależności od rozpatrywanego regionu. Od lat zdecydowany prym w tym zakresie wiodą trzy regiony: Bliski Wschód i Afryka Północna, Azja Południowa oraz Afryka Subsaharyjska, co szczegółowo ukazuje tabela 1.

Tabela 1. Liczba ataków terrorystycznych oraz ich ofiar śmiertelnych w wybranych regionach w latach 2007–2021

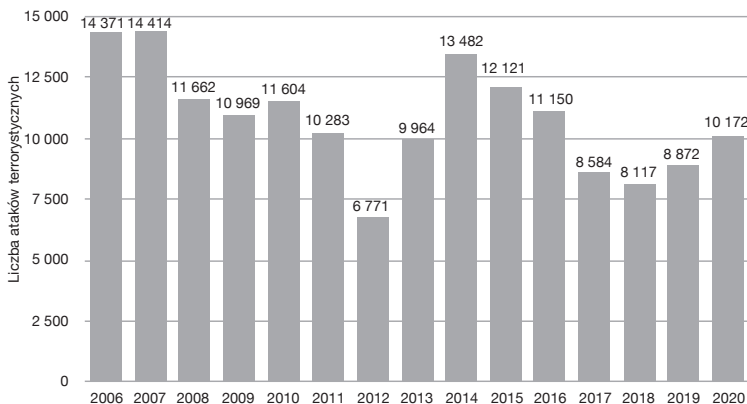
Region	Liczba ofiar śmiertelnych	Liczba ataków
Bliski Wschód i Afryka Północna	49 674	21 926
Azja Południowa	37 001	16 765
Afryka Subsaharyjska	30 557	9 863
Azja-Pacyfik	4 411	4 560
Europa	2 322	2 779
Ameryka Południowa	1 835	3 090
Rosja i Eurazja	1 399	1 535
Ameryka Północna	273	153
Ameryka Centralna i Karaiby	33	91

Źródło: *Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism, Institute for Economics & Peace, Sydney, March 2022*, <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web.pdf>, s. 37 (dostęp 26.04.2022).

⁹ Z bardziej długotrwałych i opartych na innej metodologii wycień National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START) wynika, że w skali globu w latach 1970–2019 wystąpiło ponad 201 tys. przejawów terroryzmu, z tego w okresie 2001–2019 było ich ponad 129 tys. (National... 2022).

Jak wygląda zatem współczesny obraz terroryzmu oraz jakie występują w tym zakresie najważniejsze tendencje? Pierwszym elementem, który ma niestety wydźwięk negatywny, jest wzrost w 2021 roku liczby ataków na świecie aż o 17% w porównaniu do roku poprzedniego. Było ich łącznie 5226 wobec 4458 odnotowanych w 2020 roku. Co gorsza, jest to najwyższy wskaźnik od 2007 roku. W znacznym stopniu powyższa eskalacja jest spowodowana wzrostem przemocy na obszarze Sahelu (np. w Nigrze, Mali czy Burkinie Faso) oraz niestabilnością polityczną występującą w kilku innych regionach, czego najlepszym przykładem jest kasus Afganistanu, Bliskiego Wschodu czy Mjanmy (Birma). To właśnie tam odnotowano najwięcej ataków: Afganistan 837, Irak 833, Mjanma 750, Syria 338, Mali 333, Somalia 308, Burkina Faso 216, Nigeria 204, Pakistan 186 czy Niger 74. Na „Zachodzie” (obejmującym według autorów raportu Europę Zachodnią, Amerykę Północną oraz Australię i Nową Zelandię)¹⁰ liczba ataków od trzech lat spada. W minionym roku zanotowano 59 ataków i 9 zgonów, co oznacza spadek odpowiednio aż o 68% i 70% w porównaniu do rekordowego 2018 roku (*Global... 2022*).

Na eskalację terrorystycznego zagrożenia w niektórych częściach świata w swoich raportach zwracają również uwagę inne ośrodki analityczne czy instytucje rządowe, w tym choćby Bureau of Counterterrorism U.S. Department of State. Choć podczas analizy i ewidencji ataków terrorystycznych stosują one inną metodologię¹¹ niż wskazany wcześniej Institute for Economics & Peace oraz TerrorismTracker, tendencja wzrostowa w ostatnich latach także i w tym przypadku jest widoczna. Obrazuje to rycina 2, która zawiera zestawienie dotyczące liczby ataków na świecie (*Country... 2021*).

Rycina 2. Liczba ataków terrorystycznych na świecie w latach 2006–2020

Źródło: *Terrorism: number of attacks worldwide 2020*, Statista <https://www.statista.com/statistics/202864/number-of-terrorist-attacks-worldwide/> (dostęp 30.04.2022).

¹⁰ Szerzej na temat metodologii i terminologii stosowanej przez IEP zob. *Global... (2022: 6, 33)*.

¹¹ Zob. Chapter 6. Legislative Requirements and Key Terms (*Country... 2021*).

Bureau of Counterterrorism U.S. Department of State w swoich raportach słusznie podkreśla, że zagrożenie terrorystyczne jest coraz bardziej rozproszone pod względem geograficznym, a niektóre formy terroryzmu odnotowują niezwykle szybki wzrost, czego przykładem jest choćby terroryzm skrajnie prawicowy. UN Security Council's Counterterrorism w ciągu ostatnich pięciu lat odnotował w skali świata eskalację skrajnie prawicowego terroryzmu aż o 320%. Ponownie coraz poważniejszym problemem są działające w różnych częściach globu komórki ISIS, które sukcesywnie odzyskują utracone wpływy. Choć ISIS prawie w całości utraciło kontrolowane przez siebie terytorium w Syrii i Iraku, to jak zaznaczają eksperci Departamentu Stanu, organizacja ta kontynuuje kampanię terrorystyczną o czym świadczy fakt, iż tylko w 2020 roku podmioty powiązane z ISIS (poza Irakiem i Syrią) spowodowały więcej ofiar śmiertelnych niż kiedykolwiek wcześniej. Poważnym wyzwaniem są również inne sieci terrorystyczne, choćby te stworzone i odtwarzane przez Al-Kaidę (*Country...* 2021: 2–5).

Według informacji zamieszczonych w *Global Terrorism Index 2022* w minionym roku najwyższy poziom zagrożenia terrorystycznego wśród 163 rozpatrywanych państw (obejmujących 99,7% światowej populacji), uwzględniając wskaźnik incydentów terrorystycznych, ich ofiar śmiertelnych, rannych czy zakładników, odnotowano w państwach wskazanych w tabeli 2 (*Global...* 2022: 6):

Tabela 2. Global Terrorism Index – dziesięć najbardziej zagrożonych atakami terrorystycznymi państw na świecie w 2021 roku

POZYCJA	PAŃSTWO	WSKAŹNIK ZAGROŻENIA	ZMIANA POZYCJI
1	● Afganistan	9 109	↔
2	● Irak	8 511	↔
3	● Somalia	8 398	↔
4	● Burkina Faso	8 270	↓2
5	● Syria	8 250	↔
6	● Nigeria	8 233	↑2
7	● Mali	8 152	↔
8	● Niger	7 856	↓4
9	● Mjanma	7 830	↓15
10	● Pakistan	7 825	↑2

Źródło: *Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism, Institute for Economics & Peace, Sydney, March 2022, <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web.pdf>, s. 8* (dostęp 29.04.2022).

Dla porównania 23. miejsce zajęła Turcja (wzrost wobec poprzedniego rankingu o 6 pozycji), 28. USA (awans o 2 pozycje), 30. Izrael (spadek o 4 miejsca), 31. Wielka Brytania (status quo), 33. Niemcy (wzrost o 1 pozycję), 35. Francja (awans o 6 pozycji), 44. Rosja (plus 6 pozycji), 66. Holandia (spadek o 7 miejsc), 67. Chiny (plus 3 miejsca) czy 93. Polska (spadek o 5 miejsc).

Rozpatrując problem zagrożenia terrorystycznego w dłuższym wymiarze czasowym, na przykład w latach 2011–2021, zaobserwować można kilka prawidłowości. Po pierwsze, od jedenastu lat w ścisłej czołówce utrzymują się dwa państwa Afganistan i Irak. Zapewne w kolejnej edycji tego raportu powyższa sytuacja

ulegnie zmianie w tym pierwszym przypadku, gdzie ze względu na przejęcie władzy przez talibów liczba ataków (jak do tej pory) w 2022 roku uległa obniżeniu, choć za sprawą Państwa Islamskiego Prowincji Chorasana (ISKP) nie spadła całkowicie. Druga wyraźna tendencja dotyczy Somalii, która piąty raz z rzędu była trzecia w tym zestawieniu, a wcześniej zajmowała nieco dalsze lokaty. Przeciwnieństwem takiego stanu rzeczy jest Pakistan, który w latach 2011–2019 był w ścisłej czołówce rankingu, obecnie jednak sukcesywnie obniża swoją pozycję. Trzecia istotna prawidłowość to znaczący wzrost w pierwszej dziesiątce liczby państw afrykańskich, których w najnowszym zestawieniu było już 5. Z porównania dwóch ostatnich lat 2020 i 2021 wynika, że zmiany w pierwszej dziesiątce były znaczące i dotyczyły pięciu państw: Nigru (awans z 12. na 8. pozycję) oraz Mjanmy (z 24. miejsca na 9.), a także Burkina Faso (z 6 na 4), Nigeria (spadek z 4. na 6.) i Pakistan (z 8. na 10.).

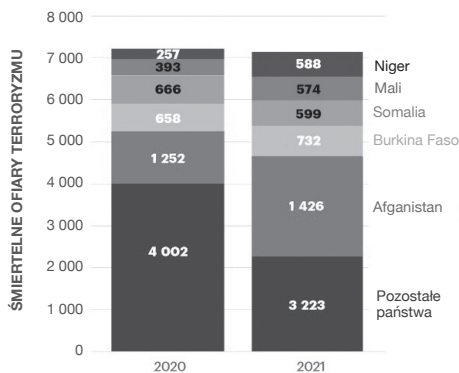
Tabela 3. Dziesięć państw najbardziej zagrożonych terroryzmem według GTI w latach 2011–2021

Państwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Afganistan	3	3	3	4	3	3	2	2	1	1	1
Irak	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Somalia	5	7	7	7	8	5	3	3	3	3	3
Burkina Faso	113	113	111	108	52	30	21	15	7	6	4
Syria	20	4	4	5	6	7	7	8	6	5	5
Nigeria	8	5	5	3	2	2	4	4	4	4	6
Mali	41	23	19	21	16	13	10	9	8	7	7
Niger	49	57	44	34	20	19	18	19	14	12	8
Mjanma (Birma)	17	21	24	29	39	42	40	42	23	24	9
Pakistan	2	2	2	2	4	4	5	5	5	8	10

Źródło: Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism, Institute for Economics & Peace, Sydney, March 2022, <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web.pdf>, s. 19 (dostęp 28.04.2022).

Kolejna tendencja to spadek w 2021 roku liczby zgonów z powodu terroryzmu o 1,1% – do poziomu 7142. Jest to kontynuacja tendencji trwającej już czwarty rok. Od 2015 roku kiedy zginęło 10 699 osób spadek ten wyniósł 33%. Główną jego przyczyną jest obniżenie intensywności konfliktów w Iraku i Syrii związanych z działalnością ISIS. Natomiast wzrost liczby zgonów odnotowano w trzech z dziewięciu regionów: w Azji-Pacyfiku, Ameryce Północnej i Azji Południowej. Była to odpowiednio eskalacja aż o 303, 66 i 8%, czego dobitnym przejawem był przypadek Mjanmy +497 czy Afganistanu +174. Największe spadki w tym zakresie wystąpiły natomiast

w niektórych państwach afrykańskich oraz bliskowschodnich, na przykład w: Mozambiku –414%, Nigerii –391%, Syrii –236% oraz Czadzie –95%. W 2021 roku około 85% wszystkich zgonów generowanych przez terroryzm dotyczyło dziesięciu państw, w tym: Afganistanu 20%, Burkiny Faso 10%, Somalii 8%, Mali 8%, Nigru 8%, Iraku 7%, Mjanmy 7%, Jemenu 6%, Syrii 7% oraz Pakistanu 4%. Wskaźniki te w wartościach liczbowych w latach 2020 i 2021 pokazuje rycina 3.

Rycina 3. Zakres śmiertelnych ofiar terroryzmu w wybranych państwach w latach 2020–2021

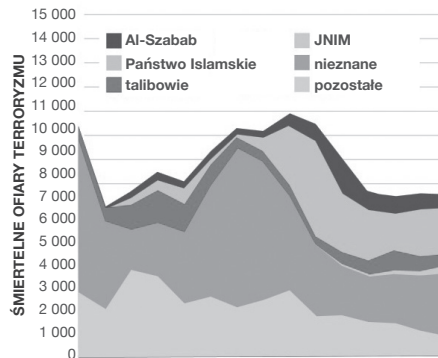
Źródło: *Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism, Institute for Economics & Peace, Sydney, March 2022*, <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web.pdf>, s. 12 (dostęp 3.05.2022).

W 2021 roku 44 państwa odnotowały co najmniej jeden przypadek śmierci wynikający z terroryzmu. Dla porównania w szczytowym okresie (2015 rok) wskaźnik ten obejmował 55 podmiotów. Spośród 163 państw objętych analizą w *Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism*, prawie dwie trzecie w 2020 roku i 2021 roku nie zarejestrowało żadnych ataków ani zgonów z powodu terroryzmu.

Następna istotna kwestia to najgroźniejsze obecnie organizacje terrorystyczne. Ich liczba oraz lista jest różna w zależności od prezentowanego źródła na przykład oceny USA czy Unii Europejskiej¹². Według danych Bureau of Counterterrorism U.S. Department of State współcześnie w skali globu działa około 70 aktywnych formacji (*Country...* 2021: 246 i nast.). Cztery z nich (ISIS, Al-Szabab, talibowie i Dżabhat an-Nusra – JNIM) były w minionym roku odpowiedzialne za większość ofiar. Łącznie doprowadziły one do 3364 zgonów stanowiących 47% wszystkich ofiar terroryzmu w 2021 roku. Dla porównania w 2012 roku grupy te spowodowały tylko 16% tego typu przypadków (*Global...* 2022: 15–18). Obecnie pełna skala

¹² Na temat zasad tworzenia czy weryfikowania listy organizacji terrorystycznych UE zob. <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/?msclkid=34d3024c-c26011eca81c565e16c5f9e0> (dostęp 23.04.2022).

tego zjawiska może być jeszcze większa, ponieważ wskazane organizacje często mają swoje regionalne file czy też grupy z nimi powiązane lub je naśladujące. Między innymi dlatego aż w 2775 przypadkach śmierci nie udało się ustalić sprawców i przypisać ich do konkretnej organizacji. Dynamikę działania oraz liczbę ofiar wybranych struktur terrorystycznych ukazuje rycina 4.

Rycina 4. Najgroźniejsze organizacje terrorystyczne i ich ofiary w latach 2007–2021

Źródło: *Global Terrorism Index 2022, Measuring the Impact of Terrorism, Institute for Economics & Peace, Sydney, March 2022*, <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web.pdf>, s. 15 (dostęp 6.05.2022).

■ PODSUMOWANIE

Terroryzm można przyrównać to wciąż trwającej partii szachów, gdzie liczy się nie tylko potencjał graczy, ale także zastosowana strategia i taktyka działania. O wygranym lub przegranym starciu rozgrywającym się na „terrorystycznej szachownicy” często decydują jednostki, ale ich poczynania rzutują niejednokrotnie na przyszłość państw czy narodów. Z taką sytuacją mieliśmy do czynienia na przykład 11 września 2001 roku. Współczesny terroryzm można badać i analizować na różne sposoby, na przykład w ujęciu trójsegmentowym obejmującym wymiar wertykalny, horyzontalny, jak i transcendentalny. Pierwszy z nich – wertykalny – związany jest ze stosowaniem przez terrorystów bardzo różnych i wciąż nowych elementów taktyki czy strategii. Drugi – horyzontalny – odnosi się do możliwości atakowania różnorodnych celów w różnych częściach świata. Natomiast trzeci wymiar – transcendentalny – dotyczy zróżnicowanej motywacji ideologicznej terrorystów. Nie można jej utożsamiać tylko z zagrożeniem islamistycznym, separatystycznym, skrajnie prawicowym lub lewicowym. Przybiera ona bowiem także i inne formy powiązane na przykład z ruchem antyglobalistycznym, ekologicznym, pro- lub antyaboreyjnym, tzw. terroryzmem jednej sprawy itd.

Terroryzm jest niestety wpisany w naszą codzienną rzeczywistość, o czym świadczy fakt, iż każdego dnia na świecie dochodzi do ataków terrorystycznych.

Ich liczba jest zróżnicowana w zależności od przyjętej metodologii. Na przykład według Bureau of Counterterrorism U.S. Department of State w 2019 roku odnotowano 8872 ataki, w wyniku których zginęło ponad 25 tys. osób, prawie 20 tys. odniosło rany, a około 3 tys. zostało porwanych (*Country...* 2020). Z kolei z wyliczeń National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), the Global Terrorism Database, wynika, że w tym samym roku były 6722 ataki, które spowodowały śmierć ponad 13 tys. osób, zraniły ponad 14 tys. kolejnych oraz doszło do ponad 4 tys. porwań zorganizowanych przez terrorystów (*Global...* 2020).

Mamy zatem do czynienia z ponadczasowym i globalnym wyzwaniem, które wciąż podlega w większym lub mniejszym stopniu ewolucji. Ewolucja ta dotyczy wielu różnych aspektów, w tym między innymi taktyki czy strategii działania terrorystów, co można zaobserwować począwszy od starożytnych zamachowców asasynów, a kończąc na współczesnych cyberterrorystach lub tzw. samotnych wilkach (Chaliand, Bliń 2020). Oznacza to między innymi wykorzystywanie przez terrorystów coraz bardziej nowoczesnych i wyszukanych technologii. Jednym z jej możliwych przejawów jest zastosowanie do przeprowadzenia ataków sztucznej inteligencji kontrolującej uzbrojone roboty, pojazdy czy drony. Szczególnie interesujący jest przypadek dronów, które w przeszłości były już wykorzystywane przez różne organizacje terrorystyczne (np. Hamas, ISIS czy Hezbollah). Na uwagę zasługuje choćby utworzenie w 2017 roku przez ISIS wyspecjalizowanej grupy o nazwie „Bezzałogowe statki powietrze Mudzahedinów” czy przeprowadzenie w 2019 roku spektakularnego ataku na rosyjskie bazy wojskowe w Syrii z wykorzystaniem roju dronów. Do ewentualnego użycia dronów przez terrorystów mogą skłonić także stosunkowo niewysokie koszty, łatwość wyprodukowania czy pozyskania sprzętu, możliwość działania na duże odległości, efekt zaskoczenia, odwrócenia uwagi czy wywołania atmosfery strachu. Groźba pozyskania i zastosowania sztucznej inteligencji do przeprowadzania ataków terrorystycznych jest szczególnie poważna w przypadku terroryzmu państwowego. Drugi wybrany przejaw wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych przez terrorystów to użycie druku 3D na przykład w celu wytwarzania broni lub innych niebezpiecznych urządzeń choćby noży, pałek teleskopowych itp. Zaawansowanie technologiczne powoduje również możliwość druku 3D w metalu, czego dowodzi wyprodukowanie w 2013 roku repliki pistoletu Colt, z którego udało się skutecznie wystrzelić około 600 nabojów (Olech, Lis 2021: 76 i nast.).

Kolejne zagrożenie dotyczy korzystania z deepfake'ów między innymi w celu manipulowania przekazywanymi treściami, szantażowania różnych osób, w tym piastujących ważne funkcje publiczne czy podszywania się pod nie celem wyłudzenia pieniędzy, informacji itp. Inne coraz bardziej popularne wśród terrorystów narzędzie to kryptowaluty, przy pomocy których dochodzi do finansowania prowadzonej działalności. Świadczy o tym przypadek organizacji al-Nasr Brigades

– Lawa al-Tawahid zachęcającej za pomocą Telegramu i Facebooka do darowizn właśnie w kryptowalutach (Azani i in. 2020: 116). Następnym coraz bardziej prawdopodobnym zagrożeniem jest ryzyko wykorzystania autonomicznych pojazdów podczas ataków terrorystycznych, na przykład kierowanie ich w zgromadzony tłum. Istnieje również możliwość hakowania pojazdów lub innych urządzeń przez terrorystów, na co zwracają uwagę niektórzy eksperci (Jones 2017: 105).

Wszystko to może skutkować nie tylko zwiększeniem liczby ataków lub ich ofiar, ale i przeprowadzaniem aktów terroru w dowolnym miejscu na świecie, co oznacza znaczące obniżenie zarówno poziomu, jak i poczucia bezpieczeństwa. Zaawansowane technologie mogą być wykorzystywane przez terrorystów tak w wymiarze ofensywnym – do przeprowadzania ataków, jak i defensywnym – służąc im jako odpowiedź na podobne działania podejmowane przez walczące z nimi służby. Nabiera to szczególnie niebezpiecznego wymiaru w przypadku stosowania przez państwo metod terrorystycznych (choćby Korea Północna czy Rosja) lub współpracy struktur państwowych z formacjami terrorystycznymi (np. Iran) (*Unconventional...* 2022).

Ponadto wciąż bardzo niebezpieczne pozostają również inne metody działania terrorystów, począwszy od zamachów z wykorzystaniem najprostszych urządzeń w postaci noża lub bomby przez porwania czy ataki w cyberprzestrzeni, a kończąc na groźbie wykorzystania broni masowego rażenia między innymi w postaci bioterroryzmu. To ostatnie zagrożenie nasiliło się szczególnie w dobie pandemii. COVID-19 (Wojciechowski 2020: 9–16) wpłynął na taktykę i strategię stosowaną również przez grupy terrorystyczne. Zakłócił na przykład przemieszczanie się terrorystów, w wielu przypadkach zmienił ich działania logistyczne, rekrutowanie, szkolenie czy pozyskiwanie środków finansowych. Spowodował przeniesie znacznej części działalności do cyberprzestrzeni (Rogers 2019: 253–264).

To właśnie tam jeszcze bardziej nasilił się proces radykalizacji, rekrutacji, mowy nienawiści czy manipulacji. Niektóre grupy, choćby Al-Szabab, zachęcały zwolenników do aktywnego rozprzestrzeniania wirusa wśród członków mniejszości religijnych lub etnicznych. Z kolei poszczególne komórki ISIS, aby wzmocnić swoją narrację, głosiły, że wirus jest „Bożym gniewem na Zachód”. Pandemia bardzo znacząco ograniczyła też środki, możliwości czy determinację walczących z terrorystami różnorodnych służb. Nie miała jednak większego wpływu na eskalację terrorystycznego zagrożenia zarówno w 2020, jak i 2021 roku (*Global...* 2022: 14–15).

Skuteczne zapobieganie oraz zwalczanie terrorystycznego zagrożenia wymaga intensyfikacji działań i współpracy pomiędzy poszczególnymi państwami oraz ich służbami (Clutterbuck 2019: 375–383). Dotyczy to między innymi takich obszarów aktywności, jak finansowanie terroryzmu, zwalczanie jego przyczyn, powiązań zachodzących pomiędzy terrorystami a wspierającym ich otoczeniem, profilowania społeczno-psychologicznego potencjalnych lub rzeczywistych sprawców ataków, wykorzystania przez terrorystów nowinek technologicznych, cyberprzestrzeni czy możliwości użycia różnego rodzaju wirusów lub bakterii. Otwiera to zatem wciąż

nowe obszary poznawcze, które powinny być eksplorowane wspólnym wysiłkiem tak praktyków, jak i teoretyków reprezentujących różnorodne obszary wiedzy, między innymi z zakresu bezpieczeństwa, kryminologii, prawa, politologii, stosunków międzynarodowych, psychologii, socjologii, geografii, zarządzania, informatyki, nowych technologii. W badaniach nad terroryzmem należy ponadto jak najszybciej wyeliminować występujące mankamenty. Do najważniejszych spośród nich zaliczyć należy np. brak powszechnie akceptowanej definicji terroryzmu, problemy z tworzeniem interdyscyplinarnych koncepcji czy zespołów badawczych, dominujący „zachodniocentryczny” punkt widzenia często pomijający ustalenia i doświadczenia naukowców czy ekspertów z innych części świata, bezkrytyczne powoływanie się na tzw. autorytety, zbyt mały udział publikacji i badań, które mogą mieć zastosowanie praktyczne.

LITERATURA PRZYWOŁANA

- Ahmady Ajmal (2021), *Why Afghanistan Fell An Insider's Account of What Went Wrong*, „Foreign Affairs”, 11th October, <https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2021-10-11/why-afghanistan-fell> (dostęp 11.05.2022).
- Azani Eitan, Michael Barak, Edan Landau, Nadine Liv (2020), *Identifying Money Transfer and Terror Finance Infrastructure*, International Institute for Counter-Terrorism, https://www.ict.org.il/Article/2488/Identifying_Money_Transfers_and_Terror_Finance_Infrastructure#gsc.tab=0 (dostęp 20.04.2022).
- Chaliand Gerard, Blin Arnaud (2020), *Historia terroryzmu. Od starożytności po Da'isz*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Clutterbuck Lindsay, *Policing in Counterterrorism*, w: Andrew Silke (red.) *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, London–New York: Routledge, s. 375–383.
- Country Reports on Terrorism 2019* (2020), prepared for the U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism by Development Services Group, Inc. Global Terrorism Trends and Analysis Center, <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019> (dostęp 8.05.2022).
- Country Reports on Terrorism 2020* (2021), prepared for the U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism by Development Services Group, Inc. Global Terrorism Trends and Analysis Center, https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/07/Country_Reports_on_Terrorism_2020.pdf (dostęp 7.05.2022).
- Global Terrorism Overview: Terrorism in 2019* (2020), National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), Global Terrorism Database, University of Maryland, https://www.start.umd.edu/pubs/START_GTD_GlobalTerrorismOverview2019_July2020.pdf (dostęp 9.05.2022).
- ISAF's mission in Afghanistan (2001–2014) (Archived)* (2021), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm (dostęp 3.05.2022).
- Jones Susan (2017), ‘Autonomous Vehicles Provide an Avenue for Terrorism,’ *Congress Is Told*, <https://www.cnsnews.com/news/article/susan-jones/autonomous-vehicles-provide-avenue-terrorism-congress-told> (dostęp 8.05.2022).
- Krzesak Katarzyna (2013), *Współczesna międzynarodowa „wojna z terroryzmem” i jej konsekwencje. Dylemat – poszanowanie demokracji i praw człowieka a zapewnienie bezpieczeństwa obywateli*

- i skuteczna walka z zagrożeniem*, w: Monika Banaś, Joanna Dziadowiec (red.), *Współczesne transformacje: kultura, polityka, gospodarka*, Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Kulisy upadku Afganistanu. „Ghani wydał tajny rozkaz, by wojsko nie walczyło” – Wiadomości (onet.pl) (2021), <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/kulisy-upadku-afganistanu-ghani-wydal-tajny-rozkaz-by-wojsko-nie-walczylo/z7qefz7> (dostęp 5.05.2022).
- Kurtz-Phelan Daniel (2021), *Since 9/11, the „war on terror” has been central to U.S. policy*, „Foreign Affairs”, vol. 100, nr 5.
- Kuźniar Roman (2022), *Zmierzch liberalnego porządku międzynarodowego 2011–2021*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Lubin Alex (2021), *Never-Ending War on Terror*, Oakland: University of California Press.
- Madej Marek (2017), *Interwencja w Afganistanie – najdłuższa wojna, największe fiasko?* w: Marek Madej (red.), *Wojny Zachodu*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Malkasian Carter (2021), *The American War in Afghanistan*, Oxford: Oxford University Press.
- National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), Global Terrorism Database, University of Maryland, www.start.umd.edu (dostęp 2.05.2022).
- NATO – Topic: *Resolute Support Mission in Afghanistan (2015–2021) (Archived)*, (2022), w: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm (dostęp 2.05.2022).
- Olech Aleksander, Lis Alan (2021), *Technologia i terroryzm. Sztuczna inteligencja w dobie zagrożeń terrorystycznych*, Instytut Nowej Europy, *Technologia-i-terroryzm-sztuczna-inteligencja-w-dobie-zagrozen-terrorystycznych-1.pdf* (ine.org.pl) (dostęp 3.05.2022).
- Rapoport David (2013), *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences*, https://www.researchgate.net/publication/286896869_The_four_waves_of_modern_terror_International_dimensions_and_consequences (dostęp 2.05.2022).
- Richards Anthony (2019), *Defining Terrorism*, w: Andrew Silke (red.), *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, London–New York: Routledge, s. 13–21.
- Rogers Marcus (2019), *Cyber terrorism*, w: Andrew Silke (red.), *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, London–New York: Routledge, s. 253–264.
- Unconventional Weapons and Technology (2022), *National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), Global Terrorism Database*, University of Maryland, <https://www.start.umd.edu/unconventional-weapons-and-technology> (dostęp 6.05.2022).
- Warner Bill (2016), *Szariat dla nie muzułmanów*, Centrum Studiów nad Politycznym Islamem CSPII.
- Watson Institute (2021), *20 Years of war*, https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2021/Costs%20of%20War_Direct%20War%20Deaths_9.1.21.pdf (dostęp 20.04.2022).
- Wejksznar Artur (2016), *Państwo Islamskie. Narodziny nowego kalifatu?* Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Wejksznar Artur (2017), *Globalna sieć Al-Kaidy. Nowe państwo islamskie?* Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Wojciechowski Sebastian (2013), *The Hybridity of Terrorism*, Berlin: Logos.
- Wojciechowski Sebastian (2020), *The Terrorist Bomb is Still Ticking – Even in the Shadow of Covid-19*, „Przegląd Strategiczny”, nr 13, s. 9–16.
- Wojciechowski Sebastian, Osiewicz Przemysław (2017), *Zrozumieć współczesny terroryzm. Wybrane aspekty fenomenu*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Wojna w Afganistanie i jej regionalne implikacje (2002), w: „Rocznik Strategiczny 2001/2002”, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Sebastian Wojciechowski

THE GLOBAL PANDEMIC OF TERRORISM – AN ANALYSIS OF SELECTED ASPECTS OF THE CONTEMPORARY THREAT

Absorbed in Covid-19, or the war in Ukraine, public opinion – alongside a significant portion of the political elite and opinion-forming circles – is unfortunately prone to forgetting about other threats, including terrorism. The two main topics of this text address this issue. The first is to present particularly important benchmarks in the war on terrorism, namely the twentieth anniversary of the attacks of September 11, 2001 and the decision to withdraw NATO forces from Afghanistan. The second topic is to discuss selected aspects of contemporary terrorism while emphasizing its scale, scope and specific character. The key thesis of the text refers to this, underlying that, although the war on terrorism has been waged for over twenty years involving many states and international institutions, terrorism still remains one of the most important threats to international security. In the following years, it may further escalate, for instance due to state terrorism, the revival of some Islamist networks, a significant increase in the activity of other currents of terrorism, and terrorists applying new technological solutions, launching cyberattacks, using drones, or in the future, even bioterrorism.

Słowa kluczowe: terroryzm, globalna pandemia terroryzmu, ataki z 11 września 2001 roku, wojna z terroryzmem, Afganistan, NATO

Keywords: terrorism, global pandemic of terrorism, attacks of September 11 2001, the war on terrorism, Afghanistan, NATO